

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

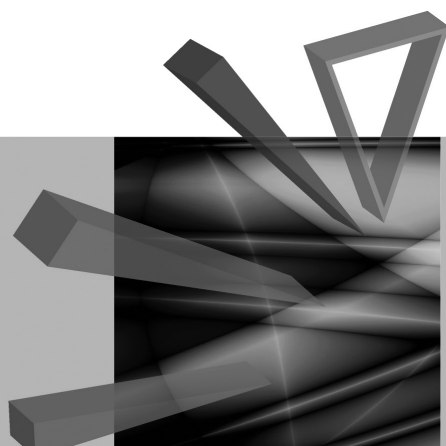
RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

315

Integracja i kryzysy na lokalnych i globalnych rynkach we współczesnym świecie

Tom 1

Redaktorzy naukowi

Jan Rymarczyk

Małgorzata Domiter

Wawrzyniec Michalczyk

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redakcja wydawnicza: Anna Grzybowska, Aleksandra Śliwka

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: K. Halina Kocur

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-400-4 (tom 1)

ISBN 978-83-7695-327-4 (całość)

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Franciszek Adamczuk , Współpraca gospodarcza na pograniczu polsko-czeskim – aspekty przestrzenne i instytucjonalne.....	13
Marzena Adamczyk , Rola Rady Stabilności Finansowej w zapobieganiu kryzysom finansowym.....	24
Eric Ambukita , Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w województwie wielkopolskim	33
Anna Barwińska-Małajowicz , Absolwenci szkół wyższych w kontekście (nie)dostosowania oferty edukacyjnej do potrzeb pracodawców. Analiza porównawcza na przykładzie wybranych regionów w Polsce i Niemczech	43
Zbigniew Bentyn , Kryzys polityczny i jego logistyczne konsekwencje dla międzynarodowej sieci dostaw	54
Zbigniew Binek , Minimalizacja kosztów wprowadzenia euro w Polsce – doświadczenia krajów wchodzących do Unii Europejskiej w 2004 roku oraz rozwiązania własne	64
Joanna Bogolębska , Doświadczenia gospodarki światowej ze stanami globalnych nierównowag płatniczych w kontekście ich kryzysogenności.....	74
Jarosław Brach , Pozycja polskich międzynarodowych drogowych przewoźników ładunków na europejskim rynku drogowego międzynarodowego transportu towarowego – przyczyny sukcesu	85
Magdalena Broszkiewicz , Kreowanie wartości dla akcjonariuszy jako instrument rozwoju i kształtowania atrakcyjności inwestycyjnej współczesnych rynków kapitałowych.....	105
Dominika Brzęczek-Nester , Pozycja konkurencyjna polskiego przetwórstwa przemysłowego w kontekście wyników handlu zagranicznego w latach 2006-2011	115
Katarzyna Brzozowska , Wpływ kryzysu finansowego na otoczenie regulacyjne biznesu we Włoszech	125
Katarzyna Bujan , <i>Cash pooling</i> jako instrument zarządzania płynnością finansową w transnarodowych korporacjach	135
Ignacy H. Chrzanowski , NAFTA jako alternatywna forma integracji gospodarczej. Z perspektywy krajów postkomunistycznych	144
Anna Chrzęściewska , Determinanty rozwoju bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Indiach.....	157
Anna Czech , Kryzysy energetyczne we współczesnym świecie	167
Wioletta Czemieli-Grzybowska , Źródła finansowania małych i średnich przedsiębiorstw w Europie w warunkach kryzysu	175

Katarzyna Czerewacz-Filipowicz , Polityka antykryzysowa Federacji Rosyjskiej na obszarze Euroazjatyckiej Wspólnoty Gospodarczej	184
Małgorzata Czermińska , Swobody rynku wewnętrznego oraz wspólna polityka konkurencji Unii Europejskiej a konkurencyjność przedsiębiorstw...	195
Małgorzata Domiter , Znaczenie globalnych reguł prowadzenia wymiany handlowej ze szczególnym uwzględnieniem KNU dla krajów rozwijających się	208
Jerzy Dudziński , Uwagi o działalności inwestorów finansowych na rynkach towarowych.....	223
Bartosz Fortuński , Czy energetyka światowa integruje się z założeniami polityki energetycznej Unii Europejskiej?.....	234
Elżbieta Golemska , Nowe metody zarządzania logistyką międzynarodową w procesie umiędzynarodawiania polskich przedsiębiorstw	244
Eugeniusz Gostomski , Proces tworzenia unii bankowej w krajach Eurolandu	256
Małgorzata Graćik-Zajackowski , <i>Fair trade</i> : szansa czy zagrożenie dla rozwoju krajów Południa?	267
Tomasz Gutowski , Bezpośrednie inwestycje zagraniczne jako główny sposób inwestowania korporacji transnarodowych w Polsce	277
Marcin Haberla, Sebastian Bobowski , Od uniwersytetu średniowiecznego do uniwersytetu trzeciej generacji	287
Rafał Hryniewiecki , Dyplomacja energetyczna – pomiędzy teorią a praktyką	298
Małgorzata Janicka , Liberalizacja przepływów kapitałowych wobec ewolucji międzynarodowego systemu walutowego	308
Anna H. Jankowiak , Japoński model komunikacji biznesowej a otwarcie japońskiej gospodarki na globalizację	319
Dorota Jankowska, Agnieszka Majka , Zmiany na lokalnych rynkach pracy województwa podkarpackiego w aspekcie przeobrażeń trójsektorowej struktury zatrudnienia	327
Dorota Jarema , Odpowiedź ASEM na światowy kryzys finansowy	337
Bohdan Jeliński , Fundamentalne konsekwencje kryzysu gospodarki globalnej	346
Ewa Klima, Magdalena Rosińska-Bukowska , Kryzys finansowy 2008 – analiza percepcji kryzysu przez społeczeństwo europejskie	357
Barbara Klimas , Kryzys państwa opiekuńczego i trudności w ograniczaniu społecznych funkcji państwa	368
Artur Klimek , Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych z krajów wschodzących do Polski	378
Karolina Klupś , Przepływy bezpośrednich inwestycji zagranicznych na Ukrainie oraz ukraińskich inwestycji zagranicznych w latach 2004-2013	388
Agnieszka Kłysik-Uryszek , Wpływ kryzysu na aktywność międzynarodową przedsiębiorstw polskich	400
Agnieszka Konopelko , Polityka Unii Europejskiej wobec krajów regionu Kaukazu Południowego w kontekście globalnego kryzysu finansowego ..	410

Radosław Koszewski , Wykorzystanie zbiorów rozmytych w selekcji kandydatów do aliansu	421
Patrycja Krawczyk , Wpływ kryzysu rynków finansowych i bankowych w XXI wieku na ocenę ratingową wybranych państw	429
Anetta Kuna-Marszałek , Budowa powiązań nauki z biznesem – przegląd badań.....	439
Jarosław Kuśpit , Efekty ekonomiczne Europejskiej Polityki Sąsiedztwa Unii Europejskiej wobec państw Europy Wschodniej w okresie kryzysu gospodarczego	450
Aleksandra Kuźmińska-Haberla , Kraj pochodzenia produktu we współczesnej gospodarce.....	459
Małgorzata Stefania Lewandowska, Tomasz Gołębiowski , Innowacyjność a konkurencyjność międzynarodowa polskich przedsiębiorstw przemysłowych. Wyniki badań.....	469
Marek Maciejewski , Wiarygodność kredytowa państw w obliczu kryzysu finansów publicznych	480
Agnieszka Majka , Zróżnicowanie atrakcyjności inwestycyjnej powiatów województwa podkarpackiego.....	493
Dominika Malchar-Michalska , Międzynarodowy handel zbożem w krajach o niskim dochodzie i deficycie żywnościowym w obliczu światowego wzrostu cen żywności w latach 2006-2011	502
Arkadiusz Malkowski , Rola zarządzania strategicznego w budowaniu konkurencyjnego regionu transgranicznego na przykładzie Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013	513
Arkadiusz Malkowski, Agnieszka Malkowska , Creating a competitive region on the example of Pomerania Euroregion	523
Witold Małachowski , Polityka antykryzysowa Niemiec a integracja europejska	533
Jakub Marszałek , Emisja obligacji zamiennych w warunkach światowego kryzysu finansowego	545
Grzegorz Mazur , Nowy kształt powszechnego systemu preferencji celnych Unii Europejskiej	555
Lidia Mesjasz , Doświadczenia historyczne w zakresie niewypłacalności państw – wnioski dla współczesnej polityki gospodarczej.....	566
Joanna Michalczyk , Główne przesłanki bezpieczeństwa żywnościowego Polski i próba jego pomiaru.....	577
Wawrzyniec Michalczyk , Znaczenie wymiany wewnątrzgałęziowej w polskim handlu zagranicznym towarami rolno-spożywczymi	592
Bartosz Michalski , Zaawansowanie technologiczne polskiego eksportu w pierwszej dekadzie XXI wieku	607

Tomasz Michałowski , Kryzys zadłużeniowy w strefie euro a trwałość relacji kursowej euro/frank CFA.....	619
Ewa Mińska-Struzik , Bariery rozwoju eksportu w polskich przedsiębiorstwach wysokiej techniki – wyniki badań własnych	630

Summaries

Franciszek Adameczuk , Economic cooperation in Polish-Czech border – spatial and institutional aspects.....	23
Marzena Adamczyk , The role of Financial Stability Board in preventing financial crises	32
Eric Ambukita , Foreign direct investment in Wielkopolska Voivodeship	42
Anna Barwińska-Małajowicz , High schools graduates in the context of (not) adjusting of educational offer to the employer expectations. Comparative analysis on the example of chosen regions in Poland and Germany	53
Zbigniew Bentyn , The political crisis and its logistic implications for international supply network	63
Zbigniew Binek , Minimizing the costs of introduction of euro in Poland – experience of countries entering the European Union in 2004 and own solutions.....	72
Joanna Bogolebska , The experience of global economy with global imbalances as a crisis-breeding element.....	84
Jarosław Brach , The position of Polish international road freight carriers on the European market of international road freight hauling – reasons behind the success	104
Magdalena Broszkiewicz , Creating value for shareholders as an instrument of growth and development of the investment attractiveness of modern capital markets.....	114
Dominika Brzęczek-Nester , Competitive position of Polish manufacturing in the context of foreign trade performance in the period 2006-2011	124
Katarzyna Brzozowska , The impact of financial crisis on the regulation environment in Italy	134
Katarzyna Bujan , <i>Cash pooling</i> as a tool for liquidity management in transnational corporations	143
Ignacy H. Chrzanowski , NAFTA as an alternative form of economic integration. From the perspective of the post-communist countries.....	156
Anna Chrzęściewska , Determinants of foreign direct investment development in India.....	166
Anna Czech , Energy crises in contemporary world.....	174
Wioletta Czemieli-Grzybowska , Sources of financing small and medium enterprises in Europe during the crisis	183
Katarzyna Czerewacz-Filipowicz , Anti-crisis policy of the Russian Federation in the area of the Eurasian Economic Community	194

Małgorzata Czermińska , Freedom of the internal market and the common EU competition policy and competitiveness of companies.....	207
Małgorzata Domiter , The importance of global trading rules with special regard to the Most Favoured Nation clause for developing countries.....	222
Jerzy Dudziński , Remarks on financial investors' engagement on commodity markets.....	233
Bartosz Fortuński , Is the global energy integrates with EU energy policy objectives?	243
Elżbieta Golemska , New methods of logistics management in the internationalization of Polish firms.....	255
Eugeniusz Gostomski , The process of creating the banking union in the eurozone	266
Małgorzata Grącik-Zajaczkowski , Fair trade: an opportunity or a threat for the development of the South?	276
Tomasz Gutowski , Foreign direct investments as the main way of transnational corporations' investments in Poland.....	286
Marcin Haberla, Sebastian Bobowski , From the medieval university to the university of the third generation.....	297
Rafał Hryniewiecki , Energy diplomacy – theoretical framework and practical applications	307
Małgorzata Janicka , The liberalization of capital flows in the presence of the evolution of the international monetary system.....	318
Anna H. Jankowiak , Japanese business communication model and the opening of the Japanese economy to the process of globalization	327
Dorota Jankowska, Agnieszka Majka , Changes on the local labor markets of the Podkarpackie Voivodeship in terms of the transformation of the three-sector structure of employment.....	336
Dorota Jarema , ASEM response to the global financial crisis	345
Bohdan Jeliński , Main consequences of global economy crisis	356
Ewa Klima, Magdalena Rosińska-Bukowska , The crisis of 2008 – analysis of European society's perception of the phenomenon.....	367
Barbara Klimas , Crisis of the welfare state and difficulties in limiting the social functions of the state.....	377
Artur Klimek , Inflows of foreign direct investment from emerging economies to Poland.....	387
Karolina Klupś , Foreign direct investment in Ukraine and the Ukrainian foreign investment flows in the years 2004-2013	399
Agnieszka Kłysik-Uryszek , Impact of economic crisis on Polish outward FDI	409
Agnieszka Konopelko , The European Union policy towards the countries of the South Caucasus region in the context of the global financial crisis.....	420
Radosław Koszewski , The use of fuzzy sets in the selection of candidates to an alliance	428

Patrycja Krawczyk , Impact of the crisis on financial and banking markets in the 21 st century on the rating of selected countries.....	438
Anetta Kuna-Marszałek , Building cooperation between science and business – literature review	449
Jarosław Kuśpit , Economic effects of the European Neighborhood Policy of the European Union towards the countries of Eastern Europe during the economic crisis	458
Aleksandra Kuźmińska-Haberla , Country of origin of a product in the modern economy	468
Małgorzata Stefania Lewandowska, Tomasz Gołębiowski , Innovativeness and international competitiveness of Polish industry. Research outcomes	479
Marek Maciejewski , The reliability of the states in the face of public finance crisis	492
Agnieszka Majka , Diversification of investment attractiveness of counties in the Podkarpackie Voivodeship.....	501
Dominika Malchar-Michalska , International cereal trade in Low-Income Food-Deficit Countries in the context of the world food price surge 2006-2011 ..	512
Arkadiusz Malkowski , Strategic management in building the competitive region on the example of Cross-border Co-operation Operational Programme of the Republic of Poland and the Czech Republic 2007-2013....	522
Arkadiusz Malkowski, Agnieszka Malkowska , Budowa konkurencyjnego regionu na przykładzie Euroregionu Pomerania.....	532
Witold Malachowski , Anti-crisis policy of Germany and European integration	544
Jakub Marszałek , Convertible bonds issuance in the time of world financial crisis	554
Grzegorz Mazur , A new shape of the Generalised System of Preferences of the European Union	565
Lidia Mesjasz , State insolvency – historical experience and lessons for current economic policy.....	576
Joanna Michalczyk , Main determinants of Poland’s food security and an attempt of its measuring	591
Wawrzyniec Michalczyk , The importance of intra-industry exchange in Polish foreign trade in agri-food products	606
Bartosz Michalski , Technological advancement of Polish exports in the first decade of the 21 st century	618
Tomasz Michalowski , Debt crisis in the eurozone and the sustainability of the euro/CFA franc rate.....	629
Ewa Mińska-Struzik , Barriers for exporting activities in Polish high-tech enterprises – own study results	640

Małgorzata Czermińska

Krakowska Akademia im. A.F. Modrzewskiego

SWOBODY RYNKU WEWNĘTRZNEGO ORAZ WSPÓLNA POLITYKA KONKURENCJI UNII EUROPEJSKIEJ A KONKURENCYJNOŚĆ PRZEDSIĘBIORSTW

Streszczenie: Konkurencyjność przedsiębiorstwa jest efektem oddziaływania wielu mechanizmów oraz czynników wewnętrznych i zewnętrznych. Mechanizmy wspólnego rynku Unii Europejskiej, tj. swoboda przepływu towarów, osób, usług, kapitału, przedsiębiorczości czy wspólna polityka konkurencji, powinny sprzyjać poprawie konkurencyjności przedsiębiorstw. Wydaje się, że najpełniej realizowana jest swoboda przepływu towarów na jednolitym rynku. W praktyce nie można mówić o pełnej swobodzie świadczenia usług, zwłaszcza w obrębie nowych państw członkowskich. Bariery uniemożliwiające lub spowalniające rozwój usług utrudniają budowę konkurencyjnego rynku usług, co osłabia wzrost gospodarczy krajów. Wskazana byłaby reforma polityki konkurencji Unii Europejskiej, zwłaszcza w zakresie przeciwdziałania nadmiernej koncentracji przedsiębiorstw, czyli kontrola ich połączeń, a także dalsze działania na rzecz demonopolizacji. Przyczyniłoby się to do poprawy konkurencyjności firm na rynku usług i wymusiłoby spadek ich cen.

Słowa kluczowe: konkurencyjność, polityka konkurencyjna, swoboda przepływu towarów, swobody wspólnego rynku.

1. Wstęp

Procesy globalizacji, integracji gospodarczej powodują konieczność zmian w strategii działalności przedsiębiorstw, a konkurencyjność staje się niezbędna dla istnienia na rynku międzynarodowym. Konkurencyjność przedsiębiorstwa jest efektem oddziaływania wielu mechanizmów oraz czynników zarówno wewnętrznych, tkwiących w przedsiębiorstwie, jak i zewnętrznych, istniejących w jego otoczeniu. Jednym ze środków jej zwiększania, zwłaszcza w odniesieniu do małych i średnich przedsiębiorstw, jest likwidacja barier administracyjno-prawnych przy zakładaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej oraz łatwiejszy dostęp do kapitału i technologii.

Konkurencyjność firmy można rozpatrywać wynikowo, tj. na rynku produktów, oraz czynnikowo, wtedy jest ona związana m.in. z otoczeniem, w którym działają

przedsiębiorcy¹. W raporcie międzynarodowego Forum Ekonomicznego wyróżniono 11 filarów/czynników konkurencyjności, takich jak: system instytucjonalny, infrastruktura, otoczenie makroekonomiczne, zdrowie i edukacja (podstawowa), szkolnictwo wyższe, efektywny rynek dóbr i siły roboczej, rynek finansowy, wielkość rynku, potencjał technologiczny, doświadczenie biznesowe, innowacje². Wykorzystując wskaźniki cząstkowe charakteryzujące poszczególne czynniki, skonstruowano globalny wskaźnik konkurencyjności (The Global Competitiveness Index – GCI). W rankingu sporządzonym w 2012 roku wśród dziesięciu krajów o najwyższym wskaźniku GCI znalazło się (podobnie jak w poprzednich latach) pięć państw Unii Europejskiej: Finlandia, Szwecja, Niderlandy, Niemcy i Wielka Brytania. Na pierwszym znalazła się Szwajcaria (kraj należący do Europejskiego Obszaru Gospodarczego), ponadto Singapur (drugie miejsce), USA (miejsce siódme), Hongkong (miejsce dziewiąte) oraz Japonia (miejsce dziesiąte)³.

Celem artykułu jest charakterystyka wolności wewnętrznego rynku Unii Europejskiej oraz określenie wpływu otoczenia (czynników zewnętrznych), a ściślej tych swobód i wspólnej polityki konkurencyjności, na kształtowanie konkurencyjności przedsiębiorstw. Analiza prowadzona zatem będzie na poziomie makroekonomicznym i dotyczyć będzie tzw. naturalnej przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstw. Przewaga ta związana jest z otoczeniem zewnętrznym firm, z ich lokalizacją⁴, w tym wypadku na jednolitym rynku Unii Europejskiej. Analiza ma na celu odpowiedź na pytanie, czy istotnie swobody rynku wewnętrznego UE, unijna polityka konkurencji – w takim kształcie, w jakim istnieją obecnie – sprzyjają wzrostowi konkurencyjności firm na rynku międzynarodowym.

2. Pojęcie wspólnego rynku Unii Europejskiej

Traktat rzymski o utworzeniu Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej z 25 marca 1957 roku przewidywał m.in. utworzenie wspólnego rynku opartego na zniesieniu między państwami członkowskimi wszelkich przeszkód w swobodnym przepływie towarów, osób, usług i kapitału. Proces znoszenia ceł i ograniczeń handlowych w obrocie wewnętrznym został zakończony wraz z końcem lat sześćdziesiątych. Zniesiona została tym samym większość tzw. barier formalnych w wymianie wewnątrzspółnotowej, stanowiących istotny czynnik w kształtowaniu konkurencyjności przedsiębiorstw. 1 lipca 1968 roku wprowadzono również wspólną importową taryfę celną wobec krajów trzecich, a to oznaczało utworzenie unii celnej między

¹ *Konkurencyjność przedsiębiorstw w świetle strategii lizbońskiej*, red. J. Bieliński, CeDeWu, Warszawa 2005, s. 17.

² *The Global Competitiveness Report 2012-2013*, World Economic Forum, Geneva 2012, s. 11 i nast.

³ Tamże, s. 30.

⁴ *Kształtowanie konkurencyjności i przewagi konkurencyjnej małych i średnich przedsiębiorstw*, red. A. Adamik, C.H. Beck, Warszawa 2011, s. 19.

krajami Wspólnoty. Zgodnie z założeniami Traktatu rzymskiego miała ona stanowić podstawę przyszłego wspólnego rynku.

Zróżnicowanie rynków narodowych w Europie Zachodniej w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX wieku ograniczało zdolności konkurencyjne gospodarek narodowych i firm w nich funkcjonujących. W tej sytuacji Komisja Europejska przedstawiła w 1985 roku Białą Księgę zawierającą program utworzenia europejskiego rynku wewnętrznego⁵. W dokumencie tym określono podstawowe bariery fizyczne, techniczne i fiskalne, utrudniające realizację swobody transferów i działania na wspólnym rynku oraz przedstawiono sposoby eliminacji tych barier. Przyjęcie programu przedstawionego w Białej Księdze zostało połączone ze zmianą traktatów założycielskich Wspólnot, co nastąpiło przez podpisanie 17 lutego 1986 roku Jednolitego Aktu Europejskiego. Wszedł on w życie 1 lipca 1987 roku. W traktacie tym określono, że Wspólnota podejmie działania konieczne do utworzenia rynku wewnętrznego do 31 grudnia 1992 roku. Jednolity rynek wewnętrzny został zdefiniowany jako obszar bez granic wewnętrznych, na którym zostaje zapewniony swobodny przepływ towarów, osób, usług i kapitału. Kolejne traktaty (z Maastricht, amsterdamski, lizboński) umacniały status jednolitego rynku europejskiego.

3. Swoboda przepływu towarów i kapitału oraz ich znaczenie dla poprawy konkurencyjności przedsiębiorstw

Firmy, chcąc zaangażować się w wymianę międzynarodową, musiały zmierzyć się z różnymi regulacjami narodowymi, często nadmierną biurokracją, jeśli chciały sprzedać swoje produkty w innych krajach Wspólnoty. Wskazane przeszkody w prowadzeniu wymiany międzynarodowej zaliczane są do grupy tzw. barier nieformalnych. Z uwagi na to, że bariery formalne (np. celne, ograniczenia ilościowe) w handlu wzajemnym zostały zlikwidowane do końca lat siedemdziesiątych XX wieku, to właśnie one miały duże znaczenie w kształtowaniu konkurencyjności przedsiębiorstw na rynkach krajów Wspólnoty w latach następnych. Zwłaszcza małe i średnie przedsiębiorstwa odczuwały skutki różnorodnych barier utrudniających swobodny przepływ towarów, koszty z nimi związane wpływały na zmniejszenie ich rentowności, a w konsekwencji traciły możliwość ekspansji międzynarodowej.

Swoboda przepływu towarów jest jedną z fundamentalnych zasad rynku wewnętrznego i polega na nieskrępowanej wymianie towarowej między państwami członkowskimi. Ograniczenia swobody przepływu towarów mogą być stosowane jedynie w szczególnych sytuacjach, np. zagrożenia porządku i bezpieczeństwa publicznego, ochrony zdrowia i życia ludzi, zwierząt, ochrony własności przemysłowej lub handlowej.

Wprowadzenie swobody przepływu towarów było możliwe przez zniesienie przeszkód uniemożliwiających ich swobodną cyrkulację, tj. barier fizycznych, tech-

⁵ *Completing the Internal Market. White Paper from the Commission to the European Council*, EC Commission, Brussels 1985, COM Documents 1985/310 final.

nicznych i fiskalnych. Bariery fizyczne stanowiły cła i ograniczenia ilościowe w handlu wzajemnym, kontrole graniczne i związane z tym postoje na granicach wewnętrznych oraz różnorodne dokumenty celne i inne stosowane przy przekraczaniu towaru przez granice celne między krajami członkowskimi. Usunięcie barier fizycznych w przepływie towarów wiązało się z utworzeniem unii celnej między państwami członkowskimi. Oznaczała ona zakaz stosowania ceł i wszelkich opłat o skutku podobnym jak cła między państwami członkowskimi oraz przyjęcie wspólnej taryfy celnej w handlu z krajami trzecimi (od 1 lipca 1968 roku), a także wprowadzenie wspólnej polityki handlowej (od 1970 roku). 1 stycznia 1988 roku wprowadzono, w miejsce ok. siedemdziesięciu różnych narodowych formularzy celnych i transportowych, jeden dokument, tzw. Jednolity Dokument Administracyjny – SAD (Single Administrative Document), co znacznie uprościło formalności związane z dokonywaniem zgłoszeń celnych. Od 1 stycznia 1993 roku zniesiono kontrole graniczne na wewnętrznych granicach Wspólnoty. Poza oszczędnością czasu, eliminacją opóźnień wywołanych koniecznością dokonywania odpraw celnych, działania te przyczyniły się do zmniejszenia kosztów przewoźników i producentów, a w konsekwencji spowodowały obniżenie cen wyrobów. W zależności od przyjętej metodologii obliczeń pośrednie koszty transakcyjne, związane m.in. z opóźnieniami w odprawach celnych, utraconymi możliwościami sprzedaży, stanowią od 1 do 15%, a koszty bezpośrednie (koszty dokumentacji, administracyjne, koszty procedur granicznych) wahają się na poziomie 1,5-15% kosztów transakcji w krajach Unii Europejskiej⁶. Eliminacja kontroli granicznych pozwoliła na oszczędności w wysokości 400 mln ECU, co stanowiło ok. 2% całkowitych kosztów, jakie powstają w transporcie na odległość 1000 km, a to z kolei umożliwiało obniżenie cen i poprawę konkurencyjności sprzedawanych towarów⁷.

Większość barier utrudniających funkcjonowanie swobodnego rynku towarów odnosiła się jednak do zróżnicowanych wymagań technicznych, istniejących w państwach członkowskich. Bariery techniczne w przepływie towarów stanowiły zróżnicowane systemy narodowe (regulacje techniczne i normy) dotyczące wymagań jakości, bezpieczeństwa, składu, znakowania wyrobów, a także różne procedury związane z testowaniem lub certyfikacją towarów (odpowiednio wyposażone laboratoria, konieczność przeprowadzenia testów itp.). W połowie lat dziewięćdziesiątych XX wieku ok. 76% wymiany wewnątrzspółnotowej było objętych obowiązkowymi regulacjami technicznymi⁸. Występowanie tak licznych barier technicznych oznacza konieczność poniesienia dodatkowych kosztów adaptacji (*compliance costs*) powstałych w razie sprzedaży towarów na rynek innego państwa członkowskiego. Składają

⁶ G. Mosiej, *System celny w Polsce po wejściu do Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2010, s. 32-33.

⁷ *European Commission, Economic Evaluation of the Internal Market*, "European Economy" 1996, no. 4, s. 22.

⁸ *The 1996 Single Market Review, Background Information for the Report to the Council and European Parliament*, European Commission, Commission Working Paper, Brussels 1996, s. 18.

się na nie m.in.: koszty badań, projektowania, dokumentacji technicznej w przypadku adaptacji produktu do specyficznych standardów poszczególnych rynków, koszty oznakowania i opakowania towarów, koszty związane ze zmniejszeniem skali produkcji w przypadku wytwarzania wyrobu w różnych wariantach na potrzeby innych rynków, koszty dodatkowych zapasów czy części zamiennych związanych z adaptacją do wymagań różnych rynków, koszty utrzymania czy rozbudowy biura, niezbędne do kontaktów z narodowymi organami testującymi i certyfikującymi, dodatkowe szkolenia personelu czy wreszcie koszty testowania i certyfikacji produktu⁹.

Zasada wzajemnego uznawania narodowych regulacji (Mutual Recognition – MR), oparta na zaufaniu między władzami poszczególnych państw UE, nie zawsze mogła mieć zastosowanie, zwłaszcza w razie dużych rozbieżności w prawie krajowym państw członkowskich. Dlatego też skuteczną metodą w eliminowaniu barier technicznych w przepływie towarów okazała się harmonizacja techniczna na szczeblu wspólnotowym. W UE można wyróżnić dwa podejścia do kwestii harmonizacji: najpierw było to tzw. stare podejście, inaczej „wertykalne”, a później „nowe podejście”. „Stare podejście” (*detailed harmonization*, „old” approach – OA) oznacza harmonizację narodowego ustawodawstwa krajów członkowskich poprzez tworzenie dyrektyw unijnych, szczegółowo określających wymagania techniczne dla towarów. Wypracowywanie wspólnych standardów było jednak czasochłonne i wymagało wprowadzania do nich ciągłych zmian, np. w związku z postępem technicznym, zmianami w technice produkcji itp. Od 1985 roku wprowadzono do harmonizacji technicznej i normalizacji tzw. nowe podejście („new” approach – NA), polegające na ustalaniu jedynie obowiązkowych, najważniejszych cech produktów i sposobów ich atestacji. Wydawane odtąd dyrektywy unijne nie zawierają już szczegółowych, a tylko ogólne normy związane z ochroną zdrowia, środowiska, gwarantujące bezpieczeństwo użytkownikowi¹⁰.

Bariery fiskalne dotyczą różnych systemów podatkowych, wysokości stawek, sposobu pobierania podatków, zwłaszcza pośrednich, tj. głównie VAT i akcyzy. Usunięcie wymienionych barier miało, zdaniem Komisji, przynieść korzyści w postaci:

- rosnących przychodów skali produkcji (korzyści skali),
- zwiększenia konkurencji, prowadzącego do wzrostu produktywności i obniżek cen,
- restrukturyzacji przemysłu (fuzji, reorganizacji), prowadzących do poprawy pozycji konkurencyjnej,
- wzrostu innowacyjności, pobudzanej przez funkcjonowanie wspólnego rynku¹¹.

⁹ J. Hagemeyer, J. Michałek, *Normy techniczne i sanitarne w handlu międzynarodowym. Ich znaczenie w integracji Polski z Unią Europejską*, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2007, s. 44-45.

¹⁰ Szerzej na ten temat: M. Czermińska, *Swoboda przepływu towarów jako jedna z wolności wspólnego rynku Unii Europejskiej*, Zeszyty Naukowe nr 845, Uniwersytet Ekonomiczny, Kraków 2010, s. 30 i nast.

¹¹ *European Commission, The Single Market Review, Dismantling of Barriers, Technical Barriers to Trade*, Sub-series III, vol. I, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 1998, s. 25-26.

Proces ujednoczania systemu fiskalnego w Unii Europejskiej ogranicza się zasadniczo do podatków pośrednich, tj. VAT i akcyzy. Podatek VAT w istotny sposób wpływa na cenę dóbr i usług, ponieważ jest w niej zawarty, a przez to oddziałuje na wielkość sprzedaży, a także na popyt konsumpcyjny i inwestycyjny. Wysokość stawki VAT stanowi jeden z czynników konkurencyjności gospodarki i firm w niej działających. VAT stanowi jednocześnie znaczne źródło wpływów do budżetu państwa, dlatego kraje niechętnie dokonują redukcji stawek tego podatku, a wręcz można założyć w ostatnich latach tendencję do ich podwyższania.

Zgodnie z wytycznymi Rady z 1992 roku, dotyczącymi zbliżania stawek podatku od wartości dodanej, ustalono, że stawka podstawowa nie może być niższa niż 15%, a stawki zredukowane (można stosować jedną lub dwie stawki obniżone) – nie niższe niż 5%. Najniższa stawka, równa dozwolonemu pułapowi uzgodnionemu przez kraje, tj. 15%, obowiązuje w Luksemburgu; do krajów o najwyższych stawkach VAT należą obecnie Węgry (27%), Dania i Szwecja (25%).

Począwszy od 1 stycznia 1993 roku, kiedy anulowano kontrole na wewnętrznych granicach celnych i zniesiony został system poboru podatku na granicach państwowych, nasiliło się zjawisko działalności przestępczej, polegającej na dokonywaniu oszustw podatkowych. Wykorzystywano w tym celu mechanizmy konstrukcyjne podatku VAT w odniesieniu do transakcji wewnątrzspółnotowych, a zwłaszcza system jego rozliczeń, do wyłudzenia nienależnego zwrotu podatku. Jak pokazuje praktyka, zdarzają się również tzw. znikający przedsiębiorcy, którzy bądź to posługują się danymi niezgodnymi ze stanem faktycznym, bądź po dokonaniu sprzedaży towaru przestają istnieć jako firma, nie odprowadziwszy podatku należnego od dokonanej transakcji. W sytuacji obrotu wewnątrzspółnotowego i braku granicznych rozliczeń tego podatku przez władze celne, w połączeniu z obowiązkiem rozliczania podatku przez przedsiębiorcę i brakiem ścisłej współpracy między organami podatkowymi państw członkowskich, nadużycia takie są często trudne do wykrycia.

W przyszłości w handlu wewnętrznym Unii cały obrót ma być opodatkowany w kraju pochodzenia towarów/usług z jednoczesnym zagwarantowaniem prawa do odliczenia podatku naliczonego zawartego w cenie towarów zakupionych w innych państwach członkowskich. Przeciwno takiemu rozwiązaniu występują kraje mające wysokie stawki podstawowe VAT. Wprowadzenie zasady kraju pochodzenia sprawiłoby bowiem, że towary sprowadzane z państw, w których stawki VAT są niższe, byłyby tańsze, a więc bardziej konkurencyjne niż produkty krajowe. Podatek VAT stanowi ważne źródło wpływów do budżetów państw UE, zatem kraje o dużej nadwyżce wewnątrzunijnego przywozu nad wywozem uzyskałyby wyższe dochody z tytułu podatku VAT. W latach 2000-2007 Rada, na wniosek Komisji, uchwaliła pakiet dyrektyw modernizujących system VAT, jednak zmiany te miały ograniczony wpływ na zmniejszenie kosztów wynikających z obowiązków podatkowych, związanych z prowadzeniem ponadgranicznej działalności gospodarczej, i na poprawę

mechanizmów walki z przestępstwami podatkowymi¹². Nierealny wydaje się również postulat Komisji Europejskiej wprowadzenia jednakowej podstawowej stawki VAT w krajach członkowskich, chociaż niewątpliwie zlikwidowałoby to zakłócenia konkurencji na wspólnym rynku w zakresie obciążeń podatkowych.

Wspólny system opodatkowania podatkiem akcyzowym zaczął obowiązywać wraz z ustanowieniem jednolitego rynku wewnętrznego, tj. od 1 stycznia 1993 roku. Podobnie jak w przypadku harmonizacji VAT, niemożliwe okazało się ustalenie jednakowych stawek tego podatku we wszystkich krajach członkowskich. Uzgodniono jedynie jednolite zasady wymiaru akcyzy oraz poziom stawek minimalnych w odniesieniu do tzw. zharmonizowanych wyrobów akcyzowych, do których zalicza się: wyroby alkoholowe, oleje mineralne (m.in. benzyna, olej napędowy), wyroby tytoniowe i od 2004 roku surowce energetyczne wykorzystywane do celów grzewczych (gaz, węgiel i koks) oraz energię elektryczną. Podstawową przyczyną wdrożenia dyrektywy dotyczącej akcyzy na energię elektryczną i surowce energetyczne była przede wszystkim chęć zapewnienia równych warunków konkurencji między państwami członkowskimi poprzez wprowadzenie minimalnych stawek podatkowych (np. brak akcyzy na gaz oraz węgiel w niektórych państwach zwiększał konkurencyjność produktów, do których wytworzenia używano właśnie te surowce). Wdrożenie akcyzy na surowce energetyczne oraz energię elektryczną przyczyniło się jednak do wzrostu cen paliw, a także energii elektrycznej, zwłaszcza w tych państwach, w których nie stosowano akcyzy na te produkty.

Swoboda przepływu kapitału dotyczy samodzielnych transakcji finansowych, które nie mają bezpośredniego związku z przemieszczaniem się ludzi, towarów czy usług. Swoboda przepływu kapitału finansowego odnosi się do wszystkich jego form, takich jak: dokonywanie inwestycji bezpośrednich, operacje w zakresie papierów wartościowych, rachunków bieżących, depozytów bankowych, transakcje kredytowe, pożyczkowe, nabywanie nieruchomości.

W traktacie z Maastricht całkowicie zakazano wszelkich ograniczeń przepływu kapitału finansowego i płatności w stosunkach wzajemnych oraz w relacjach z krajami trzecimi. Zasada ta weszła w życie 1 stycznia 1994 r. z chwilą rozpoczęcia II etapu budowy Unii Gospodarczo-Walutowej. Urzeczywistnianie swobody przepływu kapitału przyniosło wiele korzyści nie tylko firmom, które mogą lokować kapitał w postaci bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) czy inwestycji portfelowych w innych państwach członkowskich, dokonywać transferu zysków, ale także obywatelom UE (potencjalnym i faktycznym przedsiębiorcom). Ci ostatni uzyskali prawo do nieskrępowanego wyboru miejsca zakładania swoich rachunków bankowych czy dokonywania operacji bankowych na terenie wszystkich krajów Wspólnoty.

¹² R. Lipniewicz, *Docelowy system VAT w Unii Europejskiej. Harmonizacja opodatkowania transakcji wewnątrzspółnotowych*, Oficyna Wolters Kluwer Business, Warszawa 2010, s. 196.

4. Swoboda działalności gospodarczej oraz świadczenia usług i ich znaczenie dla konkurencyjności przedsiębiorstw

Swoboda przedsiębiorczości oraz swoboda świadczenia usług należą, obok swobodnego przepływu towarów, osób i kapitału, do fundamentalnych wolności rynku wewnętrznego UE. Artykuł 49 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej – TFUE (dawny art. 43 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską – TWE), dotyczy swobody zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej. Obejmuje ona prawo do zakładania i zarządzania przedsiębiorstwami, a także prawo do podejmowania i prowadzenia działalności na zasadach samozatrudnienia. Założenie i prowadzenie przedsiębiorstwa odbywa się zgodnie z prawem kraju, na którego terenie taka działalność jest prowadzona, a także zgodnie z zasadą traktowania narodowego, która oznacza, że przedsiębiorca z innego państwa nie może być traktowany gorzej niż krajowy.

Swoboda świadczenia usług (art. 56-62 TFUE, dawne artykuły 49-55 TWE) w odróżnieniu od swobody zakładania przedsiębiorstw wiąże się z tymczasowością, co oznacza, że działalność usługowa prowadzona przez usługodawcę z kraju unijnego w innym państwie członkowskim trwa z reguły tylko przez określony czas, nie ma zatem charakteru ani ciągłego, ani stałego. Każdy usługodawca, w tym także będący przedsiębiorcą w jednym z państw członkowskich, może tymczasowo świadczyć usługi w innym kraju Unii Europejskiej. Pełna swoboda świadczenia usług wymaga zapewnienia wolności również w przepływie towarów, kapitału i osób. Wynika to z faktu, że w sferze obrotu usługowego wymagany jest często bezpośredni kontakt usługodawcy i usługobiorcy. Bez zagwarantowania swobody przepływu osób niemożliwe byłoby zatem świadczenie niektórych usług. Swobodę świadczenia usług można realizować poprzez delegowanie pracowników, na zasadzie samozatrudnienia, albo można świadczyć usługi transgranicznie. Świadczenie usług może się też wiązać z wykonywaniem wolnego zawodu bądź prowadzeniem działalności gospodarczej na zasadach samozatrudnienia¹³.

Proces liberalizacji w sektorze usług przebiega znacznie wolniej niż w wymianie towarowej. Wynika to m.in. z faktu, że usługi są stosunkowo silnie reglamentowaną i kontrolowaną dziedziną działalności gospodarczej. Bariery uniemożliwiające lub spowalniające rozwój sektora usług między państwami członkowskimi, zwłaszcza w przypadku świadczonych przez MŚP (ten sektor dominuje w obszarze usług), uniemożliwiają budowę konkurencyjnego rynku usług, co przyczynia się do osłabienia wzrostu gospodarczego. Bariery na rynku wewnętrznym uniemożliwiają usługodawcom, zwłaszcza małym i średnim przedsiębiorstwom, ekspansję międzynarodową, a to osłabia ich globalną konkurencyjność. W praktyce otwarcie rynków krajowych na konkurencję usługodawców z innych krajów członkowskich jest jeszcze w wielu przypadkach dość ograniczone. W szczególności chodzi o monopole

¹³ J. Zombirt, *Mechanizmy rynku wewnętrznego Unii Europejskiej*, Difin, Warszawa 2008, s. 83.

krajowe i ograniczenia ilościowe w dostępie do różnych kategorii usług, procedury uzyskiwania zezwoleń, rejestracji i inne. W ostatniej dyrektywie usługowej, podpisanej 12 grudnia 2006 roku, nie wprowadzono rozwiązań niwelujących zasadnicze bariery utrudniające swobodę świadczenia usług. Chodzi tutaj zwłaszcza o wprowadzenie tzw. zasady kraju pochodzenia w przypadku świadczenia usług transgranicznych¹⁴. Oznacza ona świadczenie usług według prawa kraju usługodawcy, nie zaś kraju, w którym są one realizowane, co pozwalałoby świadczącemu usługę na zaoferowanie jej na konkurencyjnych warunkach, jeśli koszty w kraju, w którym działa, są niższe niż na rynku zbytu tej usługi. Chodzi zwłaszcza o usługodawców z nowych państw członkowskich, którzy dzięki niższym płacom i świadczeniom socjalnym w kraju macierzystym mogliby oferować tańsze usługi. W uzasadnieniu dyrektywy usługowej (por. następny punkt artykułu) stwierdzono natomiast, że usługi są motorem wzrostu gospodarczego, ich udział w PKB i zatrudnieniu w UE wynosi około 70%, a mimo to ich udział w handlu międzynarodowym Wspólnoty stanowi zaledwie 20%. W związku z realizacją postanowień tej dyrektywy (przed końcem 2009 roku) państwa członkowskie musiały jedynie uprościć procedury i ograniczyć formalności związane z prowadzeniem działalności usługowej poprzez stworzenie pojedynczych punktów kontaktowych (w skrócie PPK albo PSC – *point of single contact*), za pośrednictwem których przedsiębiorstwa mogą uzyskać wszelkie potrzebne informacje i przeprowadzić *on-line* wszystkie wymagane procedury administracyjne.

5. Wspólna polityka konkurencji Unii Europejskiej jako istotny czynnik kształtowania konkurencyjności przedsiębiorstw

Konieczność zagwarantowania niezakłóconej konkurencji na wewnętrznym rynku stanowi ważny aspekt jego prawidłowego funkcjonowania. Wolny, a więc w pełni konkurencyjny rynek stanowi przesłankę wysokiej efektywności alokacji zasobów i zwiększenia konkurencyjności przedsiębiorstw. Polityka konkurencji ma gwarantować, że bariery zniesione w ramach wspólnego rynku nie zostaną zastąpione innymi działaniami ze strony przedsiębiorstw lub państw, zniekształcającymi konkurencję.

Wspólnotowe reguły konkurencji skierowane są zarówno do przedsiębiorstw, jak i do państw członkowskich. Reguły konkurencji skierowane do przedsiębiorstw mają na celu zapobieganie indywidualnym lub zbiorowym praktykom ograniczającym lub zakłócającym wolną konkurencję na jednolitym rynku, o ile takie działania mogą mieć wpływ na handel między państwami członkowskimi (art. 101 TFUE, dawny art. 81 TWE). Polityka konkurencji wobec przedsiębiorstw obejmuje trzy podstawowe kategorie, tj.:

¹⁴ Dyrektywa 2006/123/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. dotycząca usług na rynku wewnętrznym, OJ L 376/36 z dn. 27 grudnia 2006 roku.

- zakaz zмовы kartelowej (porozumień ograniczających konkurencję),
- zakaz nadużywania pozycji dominującej na rynku wewnętrznym lub jego części oraz
- przeciwdziałanie nadmiernej koncentracji (łączenia się lub fuzji) przedsiębiorstw.

Zmowa kartelowa polega na porozumieniu między dwoma lub większą liczbą przedsiębiorstw, które w konsekwencji powoduje zakłócenie konkurencji na rynku wewnętrznym. Zaznaczyć należy, że chodzi nie tylko o porozumienia sformalizowane w postaci umów, ale również o porozumienia dorozumiane czy „dżentelmeńskie” (*gentlemen's agreements*). W razie stwierdzenia, że porozumienie zagraża konkurencji na wspólnym rynku, Komisja może nakazać jego natychmiastowe zaniechanie, może ponadto nałożyć grzywnę w wysokości nieprzekraczającej 10% rocznego obrotu¹⁵. W latach 1990-2011 Komisja Europejska nałożyła grzywny na uczestników zмów kartelowych w wysokości ponad 17 mld EUR, w samym tylko okresie 2007-2011 nałożono kary w wysokości ponad 10 mld EUR¹⁶.

Drugą regułą konkurencji stanowi – jak wcześniej wspomniano – zakaz nadużywania pozycji dominującej przedsiębiorstw na wspólnym rynku, o ile może to wpływać negatywnie na handel pomiędzy państwami członkowskimi (art. 102 TFUE, dawny art. 82 TWE). W tym przypadku nie chodzi o porozumienia, lecz o jednego przedsiębiorcę, który z uwagi na swoją silną pozycję może dyktować warunki na rynku. W wielu państwach członkowskich UE funkcjonują przedsiębiorstwa, zarówno publiczne, jak i prywatne, które posiadają na rynku pozycję monopolisty. Zjawisko to jest typowe m.in. w zakresie tzw. usług powszechnych, czyli m.in. usług pocztowych, transportu kolejowego, wytwarzania i przesyłania energii elektrycznej, telekomunikacji. Komisja podjęła działania, które prowadzić mają do częściowej demonopolizacji takich branż. Stąd wywodzi się koncepcja oddzielenia infrastruktury od działalności komercyjnej. Infrastruktura, z uwagi na często olbrzymie nakłady, może pozostać we władaniu jednego przedsiębiorstwa, lecz ma ono obowiązek zapewnić do niej dostęp innym firmom, oczywiście na zasadach komercyjnych.

Trzecią regułą konkurencji kierowaną do przedsiębiorstw jest przeciwdziałanie nadmiernej koncentracji przedsiębiorstw. Kontrolą mogą być objęte fuzje i przejęcia w wymiarze wspólnotowym, czyli gdy całkowity obrót światowy wszystkich przedsiębiorstw uczestniczących w połączeniu wynosi co najmniej 5 mld EUR oraz całkowity obrót przypadający na Wspólnotę każdego z co najmniej dwóch połączonych przedsiębiorstw wynosi więcej niż 250 mln EUR, istotny może być także udział takich firm na rynku krajowym¹⁷. Niektóre decyzje Komisji dotyczące zakazu połączeń budzą zrozumiałe zastrzeżenia, gdyż mogą być postrzegane jako blokowanie

¹⁵ *Rozporządzenie Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 i 82 traktatu*, OJ L1 z 4 stycznia 2003.

¹⁶ <http://europa.eu/competition/cartels/statistics/statistics.pdf> [dostęp 24.01.2013].

¹⁷ *Rozporządzenie Rady (WE) nr 139/2004 z dnia 20 stycznia 2004 r. w sprawie kontroli koncentracji przedsiębiorstw*, OJ L 24 z 29 stycznia 2004 roku.

możliwości powstania silnych, dużych i konkurencyjnych firm europejskich, a tym samym ograniczanie możliwości ekspansji na rynku globalnym.

Reguły konkurencji kierowane do państw członkowskich wdrażane są w celu przeciwdziałania stosowaniu przez nie takich form wsparcia lub pomocy, które mogłyby się przyczynić do zakłócenia konkurencji na jednolitym rynku wewnętrznym.

Duże znaczenie dla poprawy konkurencyjności przedsiębiorstw działających na wspólnym rynku ma promowanie działalności badawczej, rozwojowej i innowacyjnej (b+r+i). Szczególnie istotne jest Rozporządzenie Komisji (WE) nr 800/2008 z 6 sierpnia 2008 roku, uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne ze wspólnym rynkiem¹⁸. Przewidziano w nich różne kategorie intensywności pomocy w zależności od wielkości przedsiębiorstwa, przeznaczenia wsparcia oraz relacji z innymi przedsiębiorstwami. Pomoc na badania, rozwój i innowacje może być zgodna ze wspólnym rynkiem, jeśli wspierany projekt wpisuje się w jedną lub kilka spośród następujących kategorii badań: badania podstawowe, badania przemysłowe, eksperymentalne prace rozwojowe.

6. Podsumowanie

Mechanizmy wspólnego rynku Unii Europejskiej, takie jak: swoboda przepływu towarów, osób, usług, kapitału, przedsiębiorczości czy wspólna polityka konkurencji, według założeń powinny sprzyjać poprawie konkurencyjności przedsiębiorstw. Najpełniej realizowana jest – jak się wydaje – swoboda przepływu towarów na jednolitym rynku. Udało się zlikwidować bariery fizyczne, osiągnięto znaczny postęp w zakresie harmonizacji technicznej. Najmniej spektakularne są osiągnięcia w zakresie eliminacji przeszkód fiskalnych, a to one właśnie w sposób istotny wpływają na poziom cen, kształtowanie konkurencyjności przedsiębiorstw. Rozpiętość między najwyższymi a najniższymi stawkami VAT, stosowanymi przez państwa członkowskie, zamiast maleć rośnie. W ostatnich latach większość krajów podwyższyła stawki tego podatku. Ponadto państwa ponoszą straty spowodowane oszustwami podatkowymi, którym sprzyjają mechanizmy konstrukcyjne podatku VAT w odniesieniu do transakcji wewnątrzspółnotowych, a szczególnie system rozliczeń tego podatku.

W praktyce nie można mówić również o pełnej, rzeczywistej swobodzie świadczenia usług, zwłaszcza w odniesieniu do nowych państw członkowskich. Ostatnia dyrektywa usługowa nie wyeliminowała wszystkich przeszkód w tym zakresie, a nawet niektóre utrzymała. Bariery uniemożliwiające lub spowalniające rozwój usług między państwami członkowskimi utrudniają budowę konkurencyjnego rynku usług, a to z kolei osłabia wzrost gospodarczy krajów. Bariery na rynku wewnętrznym

¹⁸ Rozporządzenie Komisji (WE) nr 800/2008 z dnia 6 sierpnia 2008 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne ze wspólnym rynkiem w zastosowaniu art. 87 i 88 Traktatu (ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń blokowych), OJ L 214/3 z. 9 sierpnia 2008 roku.

nym uniemożliwiają usługodawcom, zwłaszcza małym i średnim przedsiębiorstwom, ekspansję międzynarodową, co osłabia ich globalną konkurencyjność. Wydaje się również, że wskazana byłaby reforma polityki konkurencji Unii Europejskiej, zwłaszcza w zakresie kontroli połączeń. Chodzi o nieblokowanie możliwości powstania silnych, dużych firm europejskich, które skutecznie mogłyby konkurować na rynku globalnym. Wskazane byłyby również dalsze działania na rzecz demonopolizacji jeszcze istniejących przedsiębiorstw – monopoli świadczących usługi publiczne; przyczyniłoby się to poprawy konkurencyjności firm działających w tych branżach i wymusiło spadek cen świadczonych usług.

Literatura

- Czermińska M., *Swoboda przepływu towarów jako jedna z wolności wspólnego rynku Unii Europejskiej*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego nr 845, UE, Kraków 2010.
- Completing the Internal Market. White Paper from the Commission to the European Council*, EC Commission, Brussels 1985, COM Documents 1985/310 final.
- Dyrektywa 2006/123/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. dotycząca usług na rynku wewnętrznym, OJ L 376/36 z dn. 27 grudnia 2006 roku.
- European Commission, Economic Evaluation of the Internal Market*, "European Economy" 1996, no. 4.
- European Commission, The Single Market Review, Dismantling of Barriers, Technical Barriers to Trade*, Sub-series III, volume I, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 1998.
- Hagemeyer J., Michałek J., *Normy techniczne i sanitarne w handlu międzynarodowym. Ich znaczenie w integracji Polski z Unią Europejską*, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2007.
- Konkurencyjność przedsiębiorstw w świetle strategii lizbońskiej*, red. J. Bieliński, CeDeWu, Warszawa 2005.
- Kształtowanie konkurencyjności i przewagi konkurencyjnej małych i średnich przedsiębiorstw*, red. A. Adamik, C.H. Beck, Warszawa 2011.
- Lipniewicz R., *Docelowy system VAT w Unii Europejskiej. Harmonizacja opodatkowania transakcji wewnątrzspółnotowych*, Oficyna Wolters Kluwer Business, Warszawa 2010.
- Mosiej G., *System celny w Polsce po wejściu do Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2010.
- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 800/2008 z dnia 6 sierpnia 2008 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne ze wspólnym rynkiem w zastosowaniu art.87 i 88 Traktatu (ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń blokowych)*, OJ L 214/3 z. 9 sierpnia 2008 roku.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 i 82 traktatu*, OJ L1 z 4 stycznia 2003.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 139/2004 z dnia 20 stycznia 2004 r. w sprawie kontroli koncentracji przedsiębiorstw*, OJ L 24 z 29 stycznia 2004 roku.
- The 1996 Single Market Review, Background Information for the Report to the Council and European Parliament*, European Commission, Commission Working Paper, Brussels 1996.
- The Global Competitiveness Report 2012-2013*, World Economic Forum, Geneva 2012.
- Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community*, OJ No 2007/C 306/01.
- Zombirt J., *Mechanizmy rynku wewnętrznego Unii Europejskiej*, Difin, Warszawa 2008.

FREEDOM OF THE INTERNAL MARKET AND THE COMMON EU COMPETITION POLICY AND COMPETITIVENESS OF COMPANIES

Summary: Company's competitiveness is a result of many mechanisms and factors both internal, existing in a company, and external, existing in a company's surrounding. According to the assumptions, the mechanisms of the European Union common market, such as: the freedom of products, people, services and capital flow, or the competition policy are beneficial for the competitive edge of the enterprises. However, in practice such mechanisms not always work according to the assumptions, and there are certain limitations in their functioning. The free movement of goods in the single market— as it seems — is most fully realized. In practice, there can be no complete, real freedom to provide services, especially in the new Member States. Barriers that prevent or slow down the development of services between Member States hinder the construction of a competitive market, and this in turn weakens economic growth of countries. It also seems that would be the reform of EU competition policy, especially in dealing with the excessive concentration of business, or control its calls. It would also continue its efforts to de-monopolize the surviving companies — public service monopolies, and improve the competitiveness of companies operating in these sectors.

Keywords: competitiveness, common market, freedom of products, people, services and capital flow, competition policy.